

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

В умовах сучасної економіки більшість суб'єктів господарювання працюють в умовах жорсткої конкуренції. Заклади вищої освіти (ЗВО) України сьогодні є повноправними суб'єктами ринку і змушені виборювати споживчий попит. Конкурентна боротьба над ринком освітніх послуг постійно загострюється. Виграти у цій боротьбі можна шляхом надання товару, послугі якісних характеристик, що мають значення для споживачів освітніх послуг та результатів освітнього процесу.

Новий тип економічних відносин змушує ЗВО змінити філософію діяльності, виходячи з потреби підготовки фахівців з новими якісними характеристиками. Така ситуація спонукає ЗВО до постійного вдосконалення освітніх послуг, що надаються, і підвищувати свій рівень конкурентоспроможності.

Виробляючи кілька видів продукції (послуги освітнього характеру, науково-технічна та навчально-методична продукція), головною метою діяльності ЗВО є освіта. Тому саме якість освітніх послуг, що надаються вузом, зрештою, визначає місце вузу на цьому ринку. ЗВО, що забезпечує високу якість освіти, може отримати додаткові доходи та підвищити свою конкурентоспроможність [1, с.193].

До впровадження системи управління якістю освіти ЗВО необхідно враховувати зарубіжний досвід. Ефективним може бути лише управління, засноване на моніторингу, поточних, кінцевих та обов'язково віддалених результатах освіти. Контроль якості – це перевірка відповідності показників якості встановленим вимогам, що дозволяє своєчасно передбачити неприпустиме зниження якості та вжити відповідних заходів.

У США система освіти відрізняється тісним зв'язком великими корпораціями та малими фірмами, частина яких породжена найвищою школою. Регулюючу роль в ній грає суспільство, а чи не держава. ЗВО належать штату, і їхня діяльність регулюється місцевим законодавством. Суспільство через попит ринку праці доводить свої потреби до вузів і контролює якість підготовки випускників. У зв'язку з цим у ЗВО є розвинені служби сприяння працевлаштуванню випускників. Відповідальність за рівень викладання окремої дисципліни покладається на педагога. Програму розглядає формальна чи неформальна комісія з-поміж колег, схвалює рада факультету, декан, університетська комісія з навчальних планів, опікунська рада. Але цей

розгляд має формальний характер. У провідних університетів вимоги до програм вищі, ніж у середньому у країні. Зовнішній контроль за якістю навчання здійснюють комісії, що формуються з числа викладачів інших ЗВО, членів опікунської ради, випускників [2, с.67].

Модель професійної освіти в Німеччині є дуальною. Вона побудована на міцній прив'язці системи професійного навчання до підприємства. Регулювання системи здійснюється в рамках фірмових норм. Перелік освітніх програм, що реалізуються в рамках дуальної системи, визначається на основі економічних потреб і в тісній співпраці між федеральними, державними та соціальними партнерами. Згідно з офіційними даними, траєкторія та зміст освітніх програм ґрунтуються на вимогах, які згодом висувуються до потенційних працівників на робочому місці. Фактично дуальна освіта в Німеччині є національною програмою і фінансується з бюджету. Підготовка фахівців за дуальною системою здійснюється за допомогою паралельного навчання на підприємствах і у професійній школі.

Професійно-технічне навчання на підприємствах контролюється і управляється федеральними органами управління, а навчання в професійно-технічних училищах підпорядковується управлінню окремих регіонів (земель). Це регіональні навчальні заклади системи загальної та професійної освіти. Основними завданнями навчання у професійній школі є доповнення навчання спеціальними теоретичними знаннями безпосередньо на підприємстві (2/3 часу) і підвищення загальноосвітнього рівня учнів (1/3 часу). При здобутті професійної освіти необхідно відвідувати такі професійні школи, що передбачено відповідним регіональним законом. Набуття практичних навичок безпосередньо в бізнесі може відбуватися в навчальних майстернях і на робочих місцях великих підприємств або тільки на робочих місцях малих підприємств. Іншим учасником системи є так званий міжгалузевий навчальний центр. Вони займаються тим же, що і бізнесом, передають практичні навички. Крім того, окремі етапи навчання можуть відбуватися і на інших підприємствах землі [3].

Зміст британських стандартів значно відрізняється для різних професій, але водночас містить деякі загальні елементи, які включені в

усі стандарти та формують основні комунікативні, навчальні та професійні навички. У Великобританії Vocational Education Certificate запровадив комплексну модульну навчальну програму. У Великобританії існує приватна система на додаток до національної акредитації професійної освіти. Сертифікати, видані приватними навчальними закладами, незалежно від їхніх повноважень, не мають великої цінності для державного сектору через відсутність державного контролю та рідко безпосередньо пов'язані з працевлаштуванням у державному секторі. За такої системи зазвичай готують кадри для конкретних підприємств або окремих галузей економіки.

Агентство забезпечення якості вищої освіти (QAA) – це незалежний орган, що перевіряє стандарти та якість вищої освіти Великобританії. Він проводить огляди оцінки якості, розробляє орієнтири та посібники для постачальників, а також проводить або замовляє дослідження з відповідних питань [4].

Агентство QAA, засноване в 1997 році, є одним із провідних агентств у світі, яке займається забезпеченням академічних стандартів у британській вищій освіті та бере участь у міжнародних розробках стандартів якості. QAA – це незалежна організація з обмеженою відповідальністю та зареєстрована благодійна організація в Англії, Уельсі та Шотландії. Її цілі та конституція викладені у його Меморандумі та Статуті. У його правління входять представники британських університетів, фінансових рад та студенти.

QAA перевіряє, як університети, коледжі та альтернативні провайдери вищої освіти Великобританії підтримують свої академічні стандарти та якість освітніх послуг. Це робиться у вигляді зовнішньої експертної оцінки. Рецензенти перевіряють відповідність основним вимогам Кодексу якості, узгодженого та визнаного сектором вищої освіти Великобританії. Він також надає консультації Таємній раді Сполученого Королівства щодо запитів навчальних закладів на присвоєння ступеня та право називатися університетом. На додаток до своєї ролі у підтримці репутації вищої освіти Великобританії, QAA також регулює доступ до диплома про вищу освіту, кваліфікацію, яка дозволяє особам без A Level або звичайного еквівалента вступати до вищої освіти. QAA тісно співпрацює з іншими організаціями, які зацікавлені в репутації британської вищої освіти, включаючи Управління у справах студентів, Університети Великобританії та GuildHE.

Місія QAA – «захищати стандарти та підвищувати якість вищої освіти у Великій Британії, де б вона не була по всьому світу». Її чотири стратегічні цілі можна резюмувати в такий спосіб: задоволення потреб студентів; дотримуватись стандартів; керувати поліпшеннями; покращити розуміння суспільства про вищу освіту у Великій Британії [4].

Аналіз існуючих за кордоном систем контролю якості вищої освіти показує, що, незважаючи на різноманітність та специфіку повноважень організацій, зайнятих її забезпеченням, комплекс реалізованих ними цілей та завдань традиційно включає: забезпечення та/або покращення якості освітньої діяльності в економічному, соціальному та культурному контексті країни; надання підтримки вищим навчальним закладам щодо покращення якості викладання та навчання; поширення наявного досвіду та обмін інформацією з проблем якості, які одночасно є їх основними функціями.

При розгляді якості освіти вирішальне значення завжди залишається за споживачем. Якість має бути найважливішою планкою у стратегії ЗВО та досягатися відповідно до процесу довгострокового планування, в якому враховуються слабкі та сильні сторони освітньої установи, наявність виняткових переваг, а також можливості та загрози, які несе для нього зовнішнє середовище. Тільки таким чином, в умовах загальноосвітньої глобалізації вітчизняні вищі навчальні заклади покращать власне економічне становище та збережуть своє національне значення.

Список літератури

1. Бабічев А.В. Зарубіжний досвід із питань управління змінами в системі вищої освіти. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 2. С. 192–200.
2. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи Київ. К.І.С. 2004. – 128 с.
3. Ріндфляйш Є, Менніг-Фортман Ф. Дуальна освіта в Німеччині. Від теорії та практики до кваліфікованого працівника» 2020, Konrad-Adenauer-Stiftung e.V URL: <https://www.kas.de/documents/270026/8703904/Publikation.+Duale+Ausbildung+in+Deutschland+%28Ukrainisch%29+2020.pdf/4b981140-72b7-e873-2afd-7beef983502c?version=1.0&t=1604995450314>
4. The Quality Assurance Agency for Higher Education URL: <https://www.qaa.ac.uk/>